

barokizaci na konci 17. století už lze hovořit o zámku. Jeho podoba je konec-konců známa i z ikonografického materiálu – což platí rovněž pro hospodářské budovy za zámkem (západně od hlavní zámecké budovy), na prvním místě pro panský pivovar, jemuž Krčec s Profantem věnují zvláštní pozornost.

Po jazykové stránce je publikace až na pár marginálií v pořádku, editoři odvedli dobrou práci. Vadou na kráse jsou již zmíněná faktografická pochybení především v prvním příspěvku, nicméně celkové vyznění publikace je pozitivní. Nutno jen litovat, a je to bohužel příznačné, že si dosud nikdo detailněji netroufl také na postavy prvních Metternichů na Kynžvartu – Johann Reinhard a jeho bratři tak na své životopisce nadále čekají.

Jan Kilián

Karel NOVÁK, *Oprátky spravedlnosti, nebo pomsty? Hrdelní ortely uložené lidovými soudy v Plzni a Klatovech v letech 1945–1947, Praha 2022, 422 s.*

Profesor MUDr. PhDr. Karel Novák, DrSc., svým osobním životem spojený s Rokycany, je pozoruhodnou osobností. Významný plzeňský chirurg a učitel lékařské fakulty UK v Plzni se krátce po listopadových událostech zapojil do politického života (1992 poslanec Federálního shromáždění), pak se ale vrátil na fakultu (profesorem jmenován roku 2000). Závěr své lékařské kariéry strávil v blízkém bavorském Weidenu, kde se stal primářem tamní chirurgie. Po návratu domů se tento činorodý penzista a starý mládenec sice s aktivní medicínou rozloučil, ale našel si novou životní zálibu a náplň. V řádném studiu vystudoval (se spolužáky, kteří by mohli být jeho vnuky) bakalářské studium historie na Fakultě filozofické ZČU a následné magisterské se zaměřením na moderní dějiny tamtéž.

Svůj zájem soustředil na téma překvapivě dosud neprobádané a publikačně nevyužitě. Důkladným archivním studiem podložená práce se soustředila na retribuční soudnictví, jímž domácí poválečná spravedlnost reagovala na zločiny spáchané v temném období našich dějin, vymezeném dekrety prezidenta Edvarda Beneše mezi 21. květnem 1938 a 31. prosincem 1945. Práce spočívá na detailní a původní analýze spisů všech zločinů, za něž mimořádné lidové soudy v Plzni a Klatovech uložily trest smrti. Základním obsahem knihy jsou zhuštěné kasuistiky jednotlivých případů, které autor roztřídil do pěti tematických kapitol s výstižnými názvy: 1) Vrazi, 2) Bestiální sadisté a mnohonásobní univerzální zločinci, 3) Udavači, 4) Vlastizrádci a zrádci národa a 5) Organizátoři zločinů. Plejáda souzených byla široká, převládali Češi, tedy občané Protektorátu,

mezi nimi i ženy. Co se týče Němců, jednalo se převážně o příslušníky gestapa, z nichž si ovšem značná část zachránila kůži včasným útekem a „zmizením“ v americké zóně. Není cílem recenze popisovat detailně jednotlivé kauzy, ale autor projevil schopnost vyličít i ve zkratce drsnou podstatu. Věru, není to příjemné čtení ani pěkná vizitka českého národa – za životy několika stovek popravených, umučených a následně v koncentračních táborech zlikvidovaných, vesměs mladších lidí, ba celých rodin, mohly často nízké pohnutky, chamtivost i závist. Hrdelních trestů bylo na Plzeňsku navrženo 60, jen tři zločinci oprátce unikli. Jak autor uvádí pro srovnání, v českých zemích bylo vykonáno v této době 713 hrdelních ortelů. Autor také v závěru díla nastínil otázky, do jaké míry se československé retribuční spravedlnosti podařilo vyrovnat s tímto tragickým obdobím našich dějin a zda snese srovnání s výsledky československé a české justice po pádu komunistické totality. Na první otázku si po přečtení knihy odpoví čtenář sám. Objektivita poválečného soudnictví před únorem 1948 byla ještě férová a probíhala samozřejmě v konsensu všeobecného zavržení německého nacismu a jeho českých o přísluhovačů. Odpověď na druhou otázku hodnotíme spíše záporně – společenská i politická vůle vyrovnat se s komunistickou totalitou prostě nebyla (?).

Novákovo studium historie na Západočeské univerzitě bylo završeno úspěšnou obhajobou rigorózní práce v roce 2021, která byla o rok později vydána v pevné vazbě nakladatelstvím EPOCH v Praze i s bohatými obrazovými přílohami, které autor získal dalším bádáním v archivech a muzeích regionu. Mnohé doprovodné fotografie, zejména ty barevné, pořídil sám autor. Pozitivně se projevila také úzká Novákova spolupráce s kolegou Karlem Řeháčkem, ředitelem Státního oblastního archivu. Více než výmluvně působí imponující poznámkový aparát pod čarou, čítající 613 položek a odkazující na archivní prameny, odbornou literaturu i vzpomínky pamětníků. Rozhodujícím klíčem k vytvoření této původní a přínosné monografie byla ovšem příkladná píle, tvůrčí elán a stylistické dovednosti tohoto bývalého chirurga, nyní kolegy historika.

Jan Kumpera